

JOSIPINA HOČEVAR

PODJETNICA, KI JE SKRBELA ZA DRUGE

Dobrotnica, mecenka

Govori se, da so bili slovenski politiki v zadregi, ko so iskali Slovenko, ki bi bila upodobljena na slovenskem tolarju. Toda Slovenci in Slovenke imamo med prednicami kar nekaj imen, ki bi si zaslužile to čast. Med njegotovo sodi tudi Josipina Hočevnar. Čeprav je bila na bankovcu na koncu upodobljena vana Kobilca (zgodbana str. 142), pa življenjsko delo Josipine Hočevnar ni ostalo neopaženo.

Rodila se je v Radovljici, kjer so imeli premožni Mulejevi v lasti gostilno, tovarno sukna in veliko posestvo. V Kranju je prvič sedla v šolsko klop, pri dvanajstih pa so jo poslali na šolanje k uršulinkam. Bila je bistra, vedoželjna in priljubljena učenka. Nadveletno bivanje v samostanu je imela za gotovo lepo spomine, saj je uršulinkam pozneje podarila večjo vsoto denarja. Po končanem šolanju je doma pomagala v gostilni in skrbela za babico. Dober glas o njeni

izobraženosti, skromnosti in volji do dela je dosegel tudi dvaintrideset letnega dacarja iz Krškega, Martina Hočevnarja, s katerim se je poročila leta 1842, stara komaj 18 let.

Mladoporočenca sta se že čez štiri dni preselila v Krško. Bil je deževen novembrski dan, a mlada Josipina naj bi mestotakoj vzljubila. Zmožem sta se najprej lotila obnove doma, nato pakmalu odprlagostilno ter pozneje šepošto. Martin Hočevnar je bil spreten poslovnež, ki je trgoval z vinom in se ukvarjal z gradbeništvom. Pri vsem pamu je v veliki meri pomagala tudi podjetna Josipina. Z uspešnimi posli sta pridobila večje imetje.

Krškobi imelo danes verjetno precej drugačno podobo, če se vanj ne bi preselila Josipina z možem Martinom. Skupaj sta zgradila oziroma mestu podarila številne pomembne stavbe in omogočila odprtje marsikaterih šol v Krškem in drugod.

Josipina Hočevnar je edina ženska, ki ima v Sloveniji spomenik, ali vsaj edina, ki si ga je zaslužila s pametnimi in dobrimi deli, ne pa z mučeniško smrtjo.

Po Martinovi smrti je Josipinanjuno bogastvo oplemenitilain šenaprej delila. Veliko denarjajenamenila otrokom, učiteljem in revežem ter ustanovilasklad z arevne študente. Denar je darovala tudi za obnovo cerkva. Vzdrževala je še zasebno dekleško šolo v Krškem, saj dekleta v tistem času niso imela pravice do rednega šolanja. Z donacijami je poleg šol in štipendij prispevalah gradnji bolnišnice, v Ljubljani pa je ustanovila tudi prvo zatočišče za ostarele služkinje.

Josipinapani pozabilatudi nasvo-jerojstno mesto, Radovljico. Tam sta z možem podprla gradnjo vodovoda, Josipina pa je pozneje ustanovila še poseben sklad za radovljiške vdove, sirote in šolsko mladino, iz katerega so najrevnejši učenci prejeli obutev, obleko in šolske potrebščine.

Meščanke in meščani Radovljice so približno sto let po Josipinini smrti v njeno čast postavili spomenik na glavnem trgu. Spomenik upodablja šolarčka, ki v eni roki drži knjigo, z drugo roko pa podpira medaljon s portretom Josipine Hočevnar.

Zgodovina se je ob različnih priložnostih spominjala predvsem njenega moža, na Josipino pa dolgo pozabljala. Toda treba je vedeti, da je Josipina po moževi smrti leta 1886 samavztrajno nadaljevalanjuno pot in pokazala pravi podjetniški duh. Podvojila je premoženje, da je lahko več darovala. Med drugim je podprla tudi šolanje kiparja Ivana Zajca, avtorja Prešernovega spomenika. Njenemu možu Martinu Hočevnarju so se osemlet po smrti Krčani pred meščansko šolo poklonili z doprsjem. Josipino je takšna čast doletela šele sto let po smrti, leta 2011.

Josipina je umrla leta 1911, pokopani so jo ob možu Martinu v razkošnem mavzoleju. Po veličastnem pogrebu, kjer jo je k večnemu počitku na okrašenem vozupeljala šest konj, je sledilo branjenjene oporoke.

Dolenjske novice so aprila objavile, da »zapuščina v gotovem znaša blizu poldrugi milijon kron«. V oporoki se je ponovno izrisalo njeno življenjsko delo. Nekaj premoženja je zapustila svojemunečaku in drugim sorodnikom, preostalo pa namenila gradnji nove kapele v Krškem, gradnji in vzdrževanju doma za otroke in deklice v Radovljici in številnim skladom, tudi Skladu Martina in Josipine Hočevnar za učence meščanske šole v Krškem. Nekaj naj bi dobila Krška bolnišnica za kirurške inštrumente, spomnila pa se je tudi služinčadi, prijateljic ter zaslužnih znancev in znank.

Več kot stoletje po njeni smrti stajena podjetnost in nesebična skrb za druge svetlo vodilo vsem tistim, ki verjamemo v več kot zgolj lastno blaginjo.

ŽIVA KOS

Ilustracija SABINA ŠINKO